

Researcher: Social Science Studies

(2018) Cilt 6, Sayı 1, s. 288-301

RSSS

ISSN:2148-2691

Yevgeny Zamyatin'ın Biz ve George Orwell'un Bin Dokuz Yüz Seksen Dört Adlı Romanlarındaki Metinlerarası İlişkiler

Kadir SARIASLAN¹

Özet

Bu çalışmanın amacı metinlerarasılık kavramı ışığında 20. yüzyılda distopik türde yazılmış iki önemli roman olan Biz ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ü incelemek ve iki roman arasındaki metinlerarası ilişki ağını sağlayan temel faktörleri ortaya çıkarmaktır. Yevgeny Zamyatin 1. Dünya Savaşı ertesinde 1921 yılında eserini yazdığı ülkesi Rusya'da eserin basımını gerçekleştirememiştir. Bu sebeple ülkesinden ayrılmak zorunda kalmıştır. George Orwell ise 2. Dünya Savaşı'nın akabinde 1949 yılında yazmış olduğu eserle birlikte sosyalist çevrelerden birçok eleştiri almıştır. İki eser arasındaki temel ortak nokta iki büyük savaşı yaşamış insanların totaliter rejimler tarafından baskılanmakta olan psikolojisini yansıtmasıdır. Biz insanların sayılarla numaralandırıldığı, hiç kimsenin özgür iradesinin olmadığı ve herkesin "biz" in bir parçası olduğu, matematiğin ve bilimsel bilginin fazlaca yüceltildiği ve insani duyguların ötelendiği bir dünyayı D- 503 adlı kahramanın gözünden anlatmaktadır. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ise sürekli savaş halinde olan bir ülkenin ancak birlik olarak kalındığında hayatta kalınabileceği algısıyla gücü kontrol eden "Büyük Birader" in bireyler üzerinde kurmuş olduğu aralıksız baskının kurbanı olan Winston Smith'in hikayesini anlatmaktadır. İki metin arasındaki benzerlikler sadece kullanılan kelimeler ve imgelerle sınırlı değil, aynı zamanda düşünce yapılarını da kapsamaktadır. Bu iki karanlık dünyada temelde insanın sıkışmışlık hissi, bireyden ziyade toplumun yüceltilmesi, bireylerin sürekli gözetlenmesi, sevgi, aşk gibi insani duyguların ortadan kaldırılıp, cinsel ihtiyaçlar dahil hayatın tüm alanlarından makineleştirme eğiliminin olması başlıca benzerliklerdendir. Bu araştırmada iki romandaki metinlerarası ilişkiler genel itibariyle Mikhail Bakhtin'in görüşleri doğrultusunda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Gözetim
Kontrol
Baskı
Toplumsal Dizaynı
Otorite

Intertextual Relations Between Yevgeny Zamyatin's We and George Orwell's Nineteen Eighty-Four

Abstract

The aim of this study is to examine two very important novels Yevgeny Zamyatin's We and George Orwell's Nineteen Eighty-Four written in twentieth century and to reveal the major factors connecting the two novels into one another within the frame of the concept of intertextuality. Yevgeny Zamyatin was not able to get his novel published in Russia that he wrote in 1921 in the aftermath of the First World War. He had to leave

Keywords

Surveillance
Control
Repression
Social Engineering
Authority

¹ Öğretim Görevlisi, Yalova Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, ksariaslan25@gmail.com

his country just because of this reason. George Orwell faced quite a lot of criticism from socialist circles with his book which he wrote immediately after the Second World War. The major common factor between the two novels is that they both reflect the psychology of those having experienced the harsh conditions of world wars and also being repressed by totalitarian regimes. With the eyes of a man named D-503, We tells the story of a world where humans are named after numbers, nobody has a free will, every citizen is a part of we, and mathematics and scientific information are overrated. On the other hand, Nineteen Eighty-Four tells the story of Winston Smith who has been victimized under the continuous repression of Big Brother who holds a continuous control of the country, at an endless war, and the people trapped inside. However, the similarities between the two novels is not only limited to the words and symbols but also the the general frame of mind. Among the main commonalities between the two novels are the humans' feeling of being trapped, the exaltation of society instead of individual, ceaseless monitoring of men, destruction of love and affection, and a tendency to mechanization in every stage of life including sexual desires. All the intertextual elements between the novels are basically analyzed within the light of Mikhail Bakhtin's ideas on the subject.

GİRİŞ

Saussure dilsel işaretlerin birbirinden bağımsız olmadığını şu şekilde ifade etmektedir: "Hiç bir işaretin tek başına bir anlam teşkil etmediğini söylemektedir. İşaretler bir sistem içerisinde var olmaktadır ve diğer işaretlerle benzerlikler ve farklılıklar açısından kurduğu ilişkilerle anlamlar kazanır. Dil içerisinde kurmuş olduğumuz anlamlar birçok anlam ilişkisi içerisinde değerlendirilebilir"(1974, 103). Bu dilsel anlamlandırmalar ve ilişkiler ağı edebi alanda da geçerlidir. Allen metinlerarası ilişkiyi şöyle açıklamaktadır, "edebi çalışmaların yazarlarının çalışmalarını sadece bir dil sisteminden seçmezler, ayrıca kurguyu, genel özellikleri, karakterlerin özelliklerini, resimleri, anlatı yöntemlerini, hatta ifadeleri ve cümleleri önceki edebi metinlerden ve belli bir edebi gelenekten aldıklarını söylerler"(2000, 11).

Metinlerarası ilişkinin en dikkat çekici örneklerinden biri de iki distopik eser olan Yevgeny Zamyatin tarafından kaleme alınan Biz (1924) ve George Orwell'ın yazdığı Bin Dokuz Yüz Seksen Dört (1949) 'dür. 20. yüzyıl distopik roman türünün zirve yaptığı bir yüzyıl olmuştur. İki dünya savaşının yaşandığı, milyonlarca insanın savaşlarda hayatını kaybettiği bu çağda, pekçok ülkenin sınırları değişmiş, pekçok imparatorluk parçalanmıştır. Bu sancılı yüzyıl o döneme şahitlik eden insanları da derinden etkilemiştir. Sosyal, ekonomik ve politik gelişmeler ve bu gelişmelerle gelen sıkıntılar insanlar üzerinde bir baskı unsuru olarak kendini göstermiştir.

Güvensizlik duygusunun insanlarda yaratmış olduğu tahribat bu yüzyıl içerisinde üretilmiş olan edebi eserlerde de görülmektedir. Rus yazar Yevgeny Zamyatin'in 1921 yılında yazmış olduğu 'Biz' adlı roman distopik türün başlıca eserlerinden biridir ve diğer pekçok yazara da ilham kaynağı olmuştur. Yazıldığı yıl itibariyle 1. Dünya Savaşının yeni bittiği, yaşanan yıkımın toplum üzerindeki etkisinin halen hissedildiği bir dönemi anlatmaktadır. Bireyin devlet aygıtı tarafından çevrelendiği, özgür iradesinin yok sayıldığı, düşünme yetisinin boğulmak istendiği bir dönemi resmetmektedir. Bununla birlikte, toplumun dizayn edilme çabası beraberinde 'yaratıcı' bir mühendislik getirmiştir. Bu 'yaratıcılık' insanları

baskılamak adına onları camdan yapılmış evlere hapsederek, onları birey olarak değil de toplu bir şekilde hareket ettirme amacı gütmektedir. Romandaki ana kahraman asıl adı Daniel olan fakat devlet tarafından D-503 olarak numaralandırılmış milyonlarca 'kişi'den biridir. D-503 sistemin insana bakışını, onu sadece bir araç ya da makine olarak gördüğünü gözler önüne koyan en büyük örneklerden biridir.

Yine büyük bir savaşın yol açmış olduğu yıkımın akabinde yazılan bir başka distopik eser de George Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı romanıdır. Genel itibarıyla, 'Biz' ile benzer kurguya sahip olan roman, Orwell'un Bin Dokuz Yüz Seksen Dört yılı vizyonunu anlatır. Kişinin sistem tarafından köşeye sıkışmışlığı, sistemin bir parçası olmaktan başka bir alternatifinin olmayışı başkarakter Winston'un trajik kaderi ile ortaya konulmaktadır. Toplumun bütün unsurları istisnasız bir şekilde 'Büyük Birader'in gözetimi altındadır, ve mevcut sistem hiçbir kişinin birey olarak hareket etmesine müsaade etmemekte ve onlara özgür olabilecekleri, özgür olarak düşünebilecekleri bir ortam sunmamaktadır. Bilinen bütün gerçeklerin tersine döndürüldüğü romanda, savaşın aslında barış, mutluluğun cehalet, ve özgürlüğün de kölelik olduğu düşünceleri otorite eliyle topluma empoze edilmektedir.

Literatür Taraması

Bu çalışmada metinlerarası yaklaşım baz alınarak 20. yüzyılda yazılmış bu iki büyük eser incelenecektir. Gerek yazarların konularını ele alış biçimleri gerekse de olay örgüsünü oluştururken kullanmış oldukları bileşenler birbirini andırmaktadır. Dahası, iki roman arasındaki benzerlikler bu romanları distopik roman türünün de temelini oluşturan başlıca eserler olarak tanınmalarını sağlamıştır. Biz ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört haricinde Aldous Huxley'e ait olan Cesur Yeni Dünya (1932) da distopik tarzın dünya genelinde yayılmasını ve buna müteakip daha birçok eserin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Bu türle ilgili edebi alanda yapılan çalışmalarda genel itibarıyla karakterlerin eşleştirilerek ait oldukları toplumların geçirmiş oldukları sosyal dönüşüm süreçleri analiz edilmiştir. Vera Sandomirsky, "Sex in the Soviet Union" (1951) adlı makalesinde cinselliğin 1917 Rus Devriminden sonra Rus toplumundaki değişen rolünden bahsetmektedir. Bu bağlamda cinselliğin haz alınarak yaşanması devrimsel bir nitelik taşımaktadır. Zira, hükümetin cinselliği saf bir çoğalma aracı olarak görmesi devrimle birlikte tartışılır olmuştur. Sandormirsky, bu açıdan Orwell'ın Zamyatin'den etkilendiğini ve kurmuş olduğu kurguda devrimin sevgi ile yeşerip büyüyebileceğini işaret etmişse de en nihayetinde baskı rejimi galip gelmiş, sevenler birbirine ihanet etmiştir. İki romanın kahramanları da başarısız devrimin talihsiz kahramanları olarak gösterilmektedir.

D. Richards, Dostoyevsky'nin Karamazov Kardeşler'de geçen şiir olan the Great Inquisitor (1880), Zamyatin'in Biz , Huxley'nin Cesur Yeni Dünya ve Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört adlı eserleri arasındaki karakterlerin ortak ideolojik duruşlarına ilişkin görüşlerini "Four Utopias" (1961) adlı makalesinde ele almıştır. Karakterlerin ideolojik olarak isyankar hissiyatlarla hareket etmeleri bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Richards Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ile Biz arasındaki etkileşimi şu şekilde ifade etmektedir: "Orwell, Özgürlük ve Mutluluk adlı makalesinde şükranlarını sunduğu Zamyatin'in eserinden derin bir şekilde etkilenmiştir. Bin dokuz Yüz Seksen Dört'ün pek çok detayı Rus selefının eserinden doğmuştur. Örneğin; Büyük Birader ve Parti, Velinimet ve Muhafızların açık bir yansımasıdır" (1961: 226).

James Connors 1975 yılında yayınlamış olduğu "Zamyatin's We and the Genesis of 1984" adlı makalede Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ü yazarken Zamyatin'den derin bir şekilde etkilendiğini ve bu etkileşimin hem detaylarda hem de yapıda söz konusu olduğunu söylemiştir. Bu makalede Orwell'ın 1930'lu yıllarla birlikte totaliter rejimlere karşı geliştirdiği duruştan söz edilmekte, ve Orwell'ın Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'te bolca kullandığı fikirleri nasıl yıllar içinde edindiği anlatılmaktadır. Bununla birlikte, Connors (1975) iki romanı birbirine benzer kılan faktörlerin sadece salt benzerlikler değil; aynı zamanda farklı yöntemlerle de olsa ulaşmayı hedefledikleri gelecek tasavvurları olduğunu iddia eder ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'de salt şiddet ile insanları ikna yoluna gidilmesi önerilirken, Biz'de ise ilk etapta kelimelerle iknanın, daha sonra şiddete başvurmanın bir yöntem olarak benimsendiğini ifade etmektedir.

William Hutchings, "Structure and Design in a Soviet Dystopia: H. G. Wells, Constructivism, and Yevgeny Zamyatin's "We"" (1981) adlı makalesinde Zamyatin'in Biz'i yazarken Sovyet idaresinin despot yönetim anlayışını yansıttığını ifade etmekte, ve Zamyatin'in bu eser ile birlikte Stalin Rusya'sının işaretlerini çok önceden vermiş olduğunu iddia etmektedir. Biz, bu dönemde devlet eliyle işlenen cinayetler, özgür iradenin engellenerek bir sıkıyönetim anlayışının hakim olacağı stalin Rusya'sının bir ön gösterimi olarak sunulmaktadır.

David Gurewich, "Zamyatin a Heretic for All Times" (1988) adlı makalesinde distopik türün Orwell ve Huxley'e nazaran daha az tanınan bir yüzü olan Zamyatin'in Biz'i yazmadan önce geçirmiş olduğu edebi ve sosyal olma sürecine ışık tutmaktadır. Söz konusu makalede, Maxim Gorky, Dostoyevsky ve Tolstoy başta olmak üzere diğer birkaç yazarın Zamyatin'in fikir dünyasına yaptığı katkılardan ve yine Sovyetlerin gidişatı ile ilgili Zamyatin'in endişelerinden bahsedilmiştir.

Phillip Edward Wegner, 1993 yılında yazmış olduğu "Horizons of Future Worlds, Borders of Present States: Utopian Narratives, History, and the Nation" adlı doktora tezinde genel olarak ütopya türünün genel özellikleri vurgulanmakta ve ütopya karşıtı tür olarak ortaya çıkan distopik eserlerin başında da Zamyatin'in Biz'i gösterilmektedir. Ütopik türün sınırları ve kusurları tartışılırken, distopik türe örnek olarak ortaya konan Biz aynı zamanda Bin dokuz Yüz Seksen Dört ile de karşıtlıkları açısından bir bölümde ayrıca analiz edilmiştir. Wegner, Orwell'ın eserini yazarken Biz'den etkilenmiş olduğunu şu şekilde açıklamaktadır: "Orwell Bin dokuz Yüz Seksen Dört'ün dizaynında şüphesiz Biz'den bazı parçaları ödünç almıştır. Bu ödünç almalar genel itibariyle kurgu ve sunuş seviyesinde gerçekleşmiştir"(1993: 266). Bununla birlikte, Zamyatin'in Orwell'a nazaran biraz daha sosyal dönüşüm açısından umutlu olduğu ifade edilmektedir.

Dianne Sattinger Goldstaub, "Zamyatin's "Tame Dreamer" and the Conception of D-503"(1994) adlı makalesinde Bolşeviklerin yapmış olduğu tutuklamaları eleştiri niteliğinde 1918 yılında yazmış olduğu "The Tame and the Wild" adlı bir makaleden ve bu makalenin onu Biz'i yazmaya nasıl taşıdığından bahsetmektedir. Makale dikkatli incelendiğinde Zamyatin'in iki metinlerarası bağ kurarak D-503 karakterine makalede kendi kendini aldatan bir şair karakteriyle yer verdiği görülmektedir. Söz konusu makale metinlerarası referanslarla birlikte bir nevi Biz'in habercisidir.

Thomas Horan, 2006 yılında yazmış olduğu "Sexual Revolutions Desire as Redemption in the Twentieth-Century Dystopian Novel" adlı doktora tezinde distopik eserlerde cinselliğin isyan hareketlerindeki rolünü ve bunun insanlardaki psikolojik yansımaları incelenmiştir. Tez

genel itibariyle şu altı ana eseri analiz etmektedir; Biz, Bin dokuz Yüz Seksen Dört, Cesur Yeni Dünya, Jack London'ın Demir Ökçe'si, Ayn Rand' s Anthem'i ve Margaret Atwood'un The Handmaid's Tale'i. Horan (2006) baskılanan cinsel arzular ile alakalı görüşlerini açıklarken iffet kavramının aslında politik bağınazlıkla doğrudan ve çok sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu ifade etmekte ve bu durumun Orwell ve Zamyatin'in eserlerinde açıkça görüldüğünü öne sürmektedir.

Thomas Horan 2007 yılında yayınlamış olduğu "Revolutions from the Waist Downwards: Desire as Rebellion In Yevgeny Zamyatin's We, George Orwell's 1984 and Aldous Huxley's Brave New World" adlı makalede adı geçen eserlerde totaliter rejimleri, politik sistemleri ve en önemlisi belki de, karakterlerin psikolojik durumlarını, dünya görüşlerini, benzerliklerini ve farklılıklarını anlatmaktadır. Ayrıca, 2008 yılında Robyn E. Stanley Mathison tarafından yayınlanan "Politics, Literature and Consciousness: George Orwell's Oeuvre; A Displacement Influenced by Satirical Allegory and Ironic Narrative Structure" adlı bir yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu tezde Orwell'in eserini yazarken dikkatle incelediği Jonathan Swift, Mark Twain, Yevgeny Zamyatin ve Aldous Huxley gibi yazarlardan etkilendiği ve kendi külliyatını bu eserlerden müteşekkil hale getirdiği ifade edilmektedir.

Metinlerarasılık Kavramı

Metinlerarası kavramı ilk olarak Bulgar asıllı Fransız filozof Julia Kristeva tarafından kullanılmıştır. Her ne kadar Mikhail Bakhtin'in çerçevesini çizdiği yolu takip etse de metinlerarası kavramı Julia Kristeva ile kavramsallaşmıştır ve modernizm sonrası dönemin edebi metinlerinde bir çözümlenme aygıtı olarak kullanılagelmiştir. Temel olarak, herhangi bir metnin orijinalliğini reddeden bu kavram ile düşünceler ve fikirler özgünlük açısından sorgulanır olmuştur. Metinlerarası kavramına göre bütün sanat eserleri birbirinden esinlenir ve her bir metin önceki metinlerden kopuk olamaz ve birbirini andıran izler taşır.

Rolland Barthes bir metnin kültürün sayısız merkezlerinden çıkmış olan alıntılar dokusu olduğunu ve yazarın her zaman için eski olan ve asla orijinal olmayan hareketleri sadece taklit edebildiğini ve tek gücünün asla tek birine dayanmamak suretiyle yazıları karıştırmak olduğunu söylemektedir (1977, 146-7). Dolayısıyla, herhangi bir edebi metnin tamamen orijinal fikirlerle doğduğunu ya da kendisinden önce yazılan metinlerden hiçbir surette etkilenmediğini söylemek savunulması zor bir görüştür.

Metinlerarası ilişkiler ağı bir metinle başka bir metin ya da metinler arasında kurgu boyutunda ya da detaylarda görülebilir. Barthes (1977) yazarın kullandığı kelimelerin, ve ifadelerin kendi bilincinden kaynaklanmadığını, buldukları dilsel kültürel sistemdeki mevcut konumundan kaynağını almaktadır. George Orwell 1946 yılında Zamyatin'in Biz'i hakkında yayınlamış olduğu "Review of 'WE' by E. I. Zamyatin" adlı incelemede kitabı çok değerli bulduğunu ifade ederek, özellikle Aldous Huxley'nin 1932 yılında yazmış olduğu Cesur Yeni Dünya ile Biz arasında ciddi benzerlikler olduğunu ve kitabın merkezinde bireyin makineleşmiş ve acımasız dünyaya karşı girişmiş olduğu direniş hareketinin bulunduğunu iddia etmiştir. Bu incelemede, Orwell roman içerisindeki karakterleri genel özellikleri ile ele almış ve romanın dönemin Sovyet yönetimine karşı bir başkaldırı mahiyetinde olduğunu ifade etmiştir.

Orwell'in yayınlamış olduğu incelemede Zamyatin'den ve Biz içerisinde kurmuş olduğu distopik ortamdan etkilendiğini söylemek mümkündür. Graham Allen bu

metinlerarası ilişki ağına dair şöyle demektedir: “Yazarlar okuyucuyla iletişim kurdukları anda onların kelimeleri yada metinler de kendi içlerinde barındırdıkları geçmiş metinlerle iletişim halinde olurlar” (2001, 39). Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Biz farklı dönemlerde yazılsa da aynı dünyanın başka adlarla başka gözlerden ama aynı ağızdan çıkmışcasına aktarıldığı iki distopik roman olarak kendilerinden sonra yazılan diğer pek çok distopik roman açısından birer ilham kaynağı olmuşlardır. Bakhtin (1984, 201) kelimenin yada metnin yaşam serüvenini bir ağızdan başka bir ağza, bir içerikten başka bir içeriğe, bir sosyal müşterekten başka bir sosyal müşteriye ve bir nesilden başka bir nesile nakledilmesi şeklinde yorumlamaktadır. Bu dönemsel ve kişiler arası süregelen iletişim durumu yazarların orijinalliği ile alakalı soru işaretleri doğurmaktadır. Bakhtin metinlerarası referans bağlamında yazarın yada konuşmacının söyleminin orijinalliği ile şöyle bir açıklamada bulunmaktadır:

“Konuşmacı sadece el değmemiş ve hala adı konmamış nesnelere ve onları ilk kez isimlendiren mukaddes Adem değildir. Aslında her söylem ve buna ilaveten her tema her zaman kendisinden önce gelen başka insanların söylemlerine o veya bu şekilde cevap niteliği taşır. Konuşmacı Adem değildir ve bu yüzden konuşmasının konusu kaçınılmaz bir şekilde partnerlerinin fikirlerine, bakış açılarına, dünya görüşlerine, eğilimlere, teorilere ve benzeri olgulara imkan veren bir alan olmaktadır” (1986, 93-4).

Bakhtin’in ifade ettiği metinlerarası ilişki hali sadece salt nesnelere veya kelimeler yoluyla değil aynı zamanda fikri bazda da kendini göstermektedir. Bu sebeple, Zamyatin’in söyleminin de bir zincirin başka bir parçası olduğunu ve kendisinden sonra da bu zinciri devam ettiren Bin Dokuz Yüz Seksen Dört ve Cesur Yeni Dünya gibi eserlerin geldiğini ifade etmek metinlerarası kavram içerisinde yanlış olmayacaktır. Bu çalışmada iki roman arasındaki metinlerarası referans niteliği taşıyan ana unsurlar ele alınacaktır.

Winston ve D-503

Zamyatin ve Orwell, her ne kadar tam olarak aynı dönemde yazmasalar da, romanlarına konu ettikleri kahramanların başından geçen olaylar birbirine derin benzerlikler taşımaktadır. Allen bir edebi çalışmanın sadece bir anlam içeriği değil potansiyel olarak pek çok ilişkinin çakıştığı bir alan olduğunu ifade etmektedir (2001, 12). Biz ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört de pek çok ilişki ağına sahip bir alanda mevcudiyetini sürdürmektedir. D-503 için dünya, arkasını göremediği cam binalardan oluşmakta iken, Winston ise bir savaş halinin yol açtığı yıkıntıların içinde ayakta kalmaya çalışan beton binalar arasında sıkışıp kalmıştır. Hapsolüdükları dünyanın onlar için sunulan tek bir dünya olduğu algısı her iki romanda da otorite tarafından ısrarla ortaya konmaktadır.

Toplum için sunulan tek yol otoriteye biat etmek ve kendisine verilen görevi yerine getirmektir. Foucault baskılanan toplum hakkında şöyle demektedir: “ Toplum konuşamaz, ve sadece tek bir görevi vardır, o da yönetim organizasyonu tarafından verilen direktifi uygulamaktır. Uysal bir birey boyun eğdirilebilir, kullanılabilir, dönüştürülebilir ve geliştirilebilir”(1979, 136). İnsanoğlunun belki de en temel özelliklerinden ve ihtiyaçlarından biri olan bilme duygusu hedefe konmuş ve bu karşı konulamaz isteğe sürekli bir şekilde ket vurulmuştur. Her iki kahramanın kaderi bilmemek üzerine bina edilmiştir.

Winston Smith, Büyük Birader ve Parti menfaatleri için Propaganda Bakanlığı’nda çalışan bir devlet görevlisidir. Temelde yapmak zorunda bırakıldığı görev haberleri ve geçmişe dönük gerçeklikleri devlet lehine manipüle etmektir. Benzer durum Biz’de de

görölmekte; zira D-503 Entegral adında bir uzay gemisi inşa eden bir ekibin başında ve Tek Devletin emri altında çalışmaktadır.

Gizlenme Duygusu: Eskiçi Dükkanı- Antik Ev

Bununla birlikte romanın ilerleyen bölümlerinde hem D-503 hem de Winston için hayata tutunabilecekleri ve bir nebze olsun kendilerini özgür hissedebilecekleri gizli birer oda ve ev sunulmuştur. Oda imgesi iki kahramanın kaderi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Winston ve sevgilisi Julia yalnız kalabilecekleri ve Büyük Biraderin baskısından ve bitmek tükenmek bilmeyen gözetiminden geçici bir süre de olsa kurtulabilmek adına pek de rahat ve konforlu olmayan bir odada aşklarını yaşamış ve kendilerini özgür hissedebilmişlerdir. Biz’de ise D-503 ve sevgilisi I-330 gizli bir geçitten geçerek hayalini kurdukları ormanların içinde konumlanmış bir evde yalnız kalmayı başarmışlardır. Saklama, saklanma ve yalnız kalabilme her iki romanda da en temel insani ihtiyaçlardan biri olarak tasvir edilmektedir.

Gizlilik duygusu ile çok yakından ilişkili olarak aşk yaşama, sevme veya sevgi hissetme gibi yine en temel insani duygular her iki romanda da öldürölmeye çalışılmış, yok gibi davranılmış ve varlıkları reddedilerek toplumda bir disiplin ve birlik oluşturma hedefi güdülmüştür. Totaliter rejimlerin baskılarına sahne olan her iki romanda da gücü elinde tutan parti veya devlet bireyselliğe karşı bir savaş içine girmiş ve toplumu oluşturan bileşenleri bütününe sadece bir diğer elemanı olarak görmüşlerdir. Herhangi bir bireysel tavır kesinlikle reddedilerek, toplumun ancak birlikte hareket ettiğinde güçlü kalabileceği yönünde politikalara girilmiştir. Bu sebeple, D-503 ve Winston için sevgi yada aşk asla yaşayamayacakları birer ütöpik düşünce olarak kalmaktadır. Fakat olay örgüsü ilerledikçe trajik de olsa kahramanlar bu sıkı kuralı çiğneme teşebbüsünden kendilerini alamamış ve sistemin dışına çıkmışlardır.

Kadın İmgesi: I-330 - Julia

D-503, ilk başlarda kendisi ile aynı fikirlerde olmayan I-330’a zamanla ilgi duymaya başlamış ve onunla aşk yaşamaya başlamıştır. Doğmuş olduğu sistem rasyonelliği yüceltip, maddi bilginin salt gerçekliğiyle insanları robotlaştırdığı için devlet tarafından yasaklanmış bu insani hisse kapılması D-503 için zor olmuştur. Bununla birlikte zaman içerisinde kendisini bu yasal olmayan durum içinde bulmuştur. Kendisi her ne kadar matematiğin gücüne inanan ve hükümet doktrinlerini sıkı bir şekilde savunan bir bilim insanı olsa da I-330 ile birlikte görüşleri değişmeye başlamış ve karşı bir devrimin aslında gerçekleşebileceği fikrine yavaş yavaş kapılmıştır. I-330 D-503’ü olağan dışı ve pek de ona göre rasyonel olmayan görüşleriyle etkilemeyi başarmıştır. I-330 yapmayı planladıkları bir devrimden bahsederken D-503’ün bildiği en temel gerçekliği sorgulamasına neden olmuştur. Bu durum I-330 ile D-503 arasında geçen bir diyalogda şöyle anlatılmaktadır:

““Bir devrim planladığının farkında mısın sen?”

“Evet, devrim! Neden olmasın?”

“Çünkü devrim yapılamaz. Çünkü bizim devrimimiz sonuncusuydu ve bundan öte hiçbir devrim yapılamaz. Bunu herkes bilir.”

“Aşkı, sen bir matematikçisin: söyle bana, en son sayı hangisidir?”

“Ama bu aptalca. Sayıların sayısı sonsuzdur. Sonuncusu olamaz.”

“Peki, devrimin sonu nasıl oluyor o zaman?” (1988: 186).

Kadın imgesi burada özgürlük ateşini yakan ve onu etrafına yayan bir imge olarak gösterilmektedir. Her iki romanda da kadının temsil etmiş olduğu rol insanın özgürleşmesinde çok kritik bir yer tutmaktadır. Biz ile benzerlikler arz etmek suretiyle, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’de de yine Winston bir kadın eliyle zaten mevcut olan muhalif fikirlerini pekiştirmiş ve bir devrimin gerçekleşebileceği hissine kapılmıştır. Julia romanda Winston’dan daha keskin ve Parti propagandasına karşı daha az eğilimi olan bir kişi olarak gösterilmekte, hatta iddia edildiği üzere ülkenin aslında bir savaş içinde de olmadığını düşünmekteydi (1984: 192).

Julia ile birlikte yaşamış oldukları şey sadece birbirlerinin kalplerini, yüreklerini hissederek yatmak, bir olmak değil aynı zamanda ortak düşman olarak gördükleri Büyük Biraderin aleyhinde güven içerisinde konuşabilecekleri tek insan olmalarıdır. Sistemin baskısını yatak odalarında dahi hissedenden insanlar için bunun muhtemelen paha biçilemez olduğunu söylemek çok da afaki olmayacaktır. Her iki örnekten de görüleceği üzere, kadın devrimin ateşleyicisi, öncüsü ve sürükleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Temelde iki eser arasındaki ilişki dikeysel bir boylamda ilerlemektedir.

Cinsellik

İnsanların cinsel ihtiyaçlarını karşılamaları ve sistemin, devletin, partinin yada rejimin gücünü sürdürebilmesi için insan gücünü sağlaması açısından çoğalma ihtiyaçlarını gidermeleri de her iki romanda da aynı oranda mekaniktir ve hiç bir bireysel duruşa, beğeniye veya farklılığa müsaade edilmemektedir. Biz’de hiçbir kişinin orijinal bir ismi olmadığı için her birine devlet tarafından bir numara verilmiştir. Romanın kahramanları D-503 ve I-330 da yine aynı şekilde bu mantıkla numaralandırılmıştır. İnsanları sadece sayı olarak görmek onlara ayrı birer birey olarak bakmamak ve her birini aynı kefeye koymak anlamına gelmektedir. Bu sebeple numaralandırılmış bu kişilerin genel adı da “biz” dir. Bu durum kadın erkek ayrımını da ortadan kaldırmaktadır. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’de ise kişiler isimlerini korumakla birlikte birbirlerine toplumdaki eşitliği, kadın erkek arasında herhangi bir ayrım olmadığını ve her bir Parti çalışanının sadece parti menfaatleri için var olduğunu göstermek açısından yoldaş olarak adlandırılmaktadır. İki romanda da kişiler yada bireyler sadece birer araç olarak görülmekte ve taşıdıkları sayılar ve misyonlar belli bir amaca yönelik verilmektedir.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’de toplumu oluşturan her birey aslında ayrı bir birey değildir ve partiye karşı sorumluluğu olan birer yoldaştır. Orwell’in dünyasında Zamyatin’de olduğu gibi bireysellik kesinlikle yoktur ve suç sayılmıştır. Bu sebeple, karşı cinslerin birbirlerinden etkilenmeleri ve bu yolla bir aşk yaşamaları söz konusu olamaz. Winston ve Julia saklandıkları odada yaşadıkları aşkı diğer hiç bir parti üyesi ile paylaşamaz, zira bu suç sayılırdı. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört’deki cinsel birleşmenin temel motivasyonu partiyi yüceltecek ve gücünü dış düşmanlara karşı koruyacak yeni nesiller ortaya çıkarmak , yani çoğalmaktır. Cinselliğe bakış şöyle ifade edilmektedir:

“Partinin amacı, yalnızca, erkeklerle kadınlar arasında sonradan denetleyemeyeceği bağılıkların oluşmasını önlemek değildi. Partinin açıklamadığı gerçek amacı, cinsel ilişkiden zevk almayı tümünden yok etmektir... Evliliğin kabul gören tek bir amacı vardı, o da Parti’ye hizmet edecek çocuklar dünyaya getirmektir. Cinsel ilişkinin lavman yapmaktan farksız, hiç de iç açıcı olmayan sıradan bir işlem olarak görülmesi gerekiyordu”(1984, 90).

Biz'deki cinsel birleşimin ardındaki temel motivasyon onun insanın temel ihtiyaçlarından birini oluşturduğu gerçeğinin bilimsel olarak devlet tarafından biliniyor olmasıdır. Birbirlerine önceden numaralar verilen insanlar hiçbir duygu belirtisi olmadan sıraları geldiğinde ihtiyaçlarını karşılamakta ve rasyonel hayatlarına devam etmektedirler. Buradaki gaye toplumda muhafaza edilmek istenen mutluluğu sistematize ederek onu duygulardan arındırmaktır. Tek Devlet cinsellik açısından şöyle bir bakış açısı geliştirmiştir:

“Üç yüzyıl önce Les Sexualis ilan edildi: “Her sayının bir diğer sayıyı cinsel bir meta olarak kullanma hakkı vardır.” O günden sonra cinsellik yalnızca bir teknik oldu. Her sayı Cinsellik Dairesi'nde dikkatle muayene edilir; cinsel hormonları tam tamına belirlenir ve cinsel birleşme günleri saptanır. Bundan sonra, söz konusu sayı cinsel birleşme günlerini kiminle geçirmek istediğini bildirir ve pembe kuponu alır. Hepsi bu” (1988, 33)

Tek Devlet'in pembe kupon vasıtasıyla insanların cinsel ihtiyaçlarını gidererek mutluluklarını sürdürmesi, metinlerarası referansla Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'de “iyi seks”(1984: 385) yani çoğalma amaçlı cinsel birleşme şeklinde yine devlet izni ve kontrolü ile gerçekleştirilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Durum bu iken, hem D-503 hem de Winston sistemin dışına çıkarak cinsel tecrübelerine duygu eklemek suretiyle karşılarındakinin ve kendi vücutlarının sadece bir et yığınının ibaret olmadığını partiye ve devlete adeta meydan okuyarak göstermektedirler. Cinsel birleşme ile duyguları birleştirerek bir nevi özgürleşme yaşamaktadırlar. Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'de ise normal şartlarda cinsellik ötelenmiş ve sadece proleteryanın yaşadığı varoş bölgelerde hastalık saçan fahişelerin yürüttüğü yasal olmayan bir aktivite olarak değerlendirilmekte, bu duygu toplum açısından, partinin birliği açısından bir zayıflık olarak görülmektedir. Her iki romanda da cinsellik kaçınılması gereken, neredeyse yasal olmayan, sadece devlet yada otorite izniyle belli bir amaç güderek yapılmasına izin verilen bir olgudur. Cinsellik duygular için içine katıldığında adeta bir isyan hareketi olarak algılanmaktadır.

Gözetleme Aygıtları: Camdan Binalar-Tele ekranlar

Birçok aktiviteyi denetlemek ve kişileri kontrol etmek açısından her iki romanda da otoritenin güçlü bir istihbarat düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Biz'de insanların yaşamış olduğu cam binalar toplum içerisinde aşırı şeffaflık sağlamak ve özel hayatı ortadan kaldırmaktadır. D- 503 sistemin bir eri olarak görev yaparken bulunduğu ortamı gayet özümsemiş bir şekilde şöyle açıklamaktadır: “Eve girerken girişteki büroya koştum, pembe kuponu verip görevliden perdeleri çekme belgesi aldım. Bu hak yalnızca cinsel birleşme günlerinde tanınıyor. Diğer günlerde bol ışıklı cam duvarların arkasında yaşıyoruz, birbirimizi görebilir durumdayız. Gizleyeceğimiz hiçbir şey yok” (1988, 30). Kişilerin evlerinin içinde bile kontrol altında tutulması açısından geliştirilmiş bir önlemdir bu. Fakat insanlar bu cam binaların dışında ne olup bittiğini görememekte ve sürekli izlendikleri yapay bir hayata mahkum edilmektedirler. Seks saatleri için devletten aldıkları yazılı izin harici evlerin perdeleri kesinlikle kapatılmamaktadır.

Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'de ise partinin geliştirmiş olduğu tele ekranlar vasıtasıyla toplum sürekli kontrol edilmektedir. Büyük Birader sürekli bu vasıtalarla insanlarla iletişim kurarak onlara mesajlar vermektedir. Kamuya açık veya kapalı mekanlarda duvarlarda bu tele ekranlar bulunmakta ve her birinde çatık kaşlı gayet ciddi görünümlü Büyük Biraderin silüeti bulunmaktadır. Tele ekranların işlevi romanda şöyle anlatılmaktadır: “Tele-ekran aynı anda hem alıcı hem de verici işlevi görüyordu. Fısıltıyla konuşmadığı sürece Winston'ın çıkardığı her ses tele-ekran tarafından alınıyordu; dahası, madeni levhanın görüş alanında

kaldığı sürece Winston işitilmekle kalmıyor, görülebiliyordu da. Hiç kuşkusuz ne zaman izlendiğinizi anlamamız olanaksızdı”(1984, 27). Temelde, kontrol ve gözetim parti için olmazsa olmaz niteliğindedir. Bu şekilde kişilerin yasal olmayan eylemlerden uzak kalması ve parti açısından sakıncalı görülebilecek söz ve ifadelerden kaçınılmış olmaktadır.

Gücün Kaynakları: Velinimet-Büyük Birader

İki roman arasındaki bir diğer belirgin metinlerarası ilişki Biz'deki Tek Devlet'in başındaki kişi olan ve Velinimet olarak adlandırılan otokrat ve onun Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'teki mevkidaşı olan Büyük Birader'dir. Bu iki güç sahibi insanüstü güçlerle donatılmış ve ülkelerindeki tek yetki sahibi kişiler olarak ayrıcalıklı bir konuma sahiptirler. Ülkenin sahibi ve kişilerin babası olarak görülmektedirler. Bu durumla alakalı olarak, Freud (2004) ailedeki baba imgesi ile benzerlik kurarak baskıcı rejimlerde kitlelerin bir efendisi olduğunu, bu kişinin otoritesini ve gücünü kullanarak mantığı yokedip, efendisi olmadan hayatta kalamayacak olan teslimiyetçi bir toplumun oluşmasını sağladığını ifade etmektedir. Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde toplum mutlak güce itaat etme eğilimine girmektedir. İki romanda da bu durum oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda kitlelerin efendiliğine soyunan bu kişiler veya yönettikleri partiler birbirlerine paralel olarak belirli kontrol mekanizmaları geliştirmişlerdir.

Tele ekranlar ve camdan binalardaki temel amaç kontrol ve gözetimi aralıksız sürdürmek olduğu için iki romanda da gücün temsil ettiği kişiler ön plana çıkmaktadır. Biz'de velinimet diye adlandırılan kişi her türlü mutluluğun kaynağı, sonsuz bilginin sahibi ve en mantıklı olan kişidir ve bu özellikleriyle diğer insanlardan ayrılmaktadır. Onun başında bulunduğu bu sistemde insanlar onu ve Tek Devlet'i yücelten şiirler, methiyeler ve bildiriler yazıp gazetelerde basmakta ve onları destekleyen yürüyüşler düzenleyerek “yaşasın tek devlet”, “yaşasın sayılar” ve “yaşasın velinimet” şeklinde çeşitli sloganlar atmaktadırlar (1988: 5). Velinimet adeta Tek Devletin sahibi gibi hareket etmekte, ve toplum ve devleti ilgilendiren tüm kararları tek başına almaktadır. Sözde yapılan seçimlerden de her zaman firesiz bir şekilde herkesin desteğini alarak muzaffer olmaktadır. Zira Velinimet'in insanüstü bir kudrete sahip olduğuna inanılmaktaydı (1988: 54)

Bu bağlamda “Velinimet” metninin Bin dokuz Yüz Seksen Dört'te “Büyük Birader” olarak hayat bulduğunu görmekteyiz. Büyük Birader, “yenilmez, korkusuz koruyucu ve Asya'nın sürülerinde karşı kaya gibi dikilen” biri olarak tasvir edilmektedir (1984:19). Velinimete benzer bir şekilde, Büyük Birader Ocenia ülkesindeki hakim güç olan partinin başındaki kişidir ve yetkileri, otoritesi ve kararları asla soruglanamaz bir konumdadır. Büyük Birader'in otoritesi o kadar güçlü bir şekilde insanların hafızasına kazınmıştır ki Winston, Büyük Biraderin ne zamandan beri ülkeyi yönettiğini dahi hatırlamamakta, tek bildiği Büyük Birader'in devrimin ilk günlerinden bu yana ülkenin koruyucusu ve lideri olduğudur (1984: 45). Bireyler Büyük Birader'in direktifleri ve emirleri doğrultusunda hayatlarını sürdürmekte kendilerine biçilen rolleri oynamaktadır. Büyük Biraderin iradesine karşı çıkan her kimse öldürülmek suretiyle ağır cezalara çarptırılmaktadır. Büyük birader eliyle ayrıca büyük bir şeytanlaştırma anlayışı ile düşman yaratma ve bu düşman üzerinden mevcut iktidarının meşruiyetini sağlama çabası vardır.

Velinimet ve Büyük Birader'i birbirinin benzeri kılan temel faktör buldukları istisnai konum ve gücün yönetilmesi açısından keyfini çıkardıkları teklik hissiyatıdır. Dolayısıyla, yazdıkları tarih itibariyle, Büyük Birader'in Velinimet'e bulunduğu konum itibariyle metinlerarası bir çağrışım yaptığı açıktır.

Günlük İmgesi

Biz romanının genel anlatımı D- 503 ün günlüğüne dayanmaktadır. D-503 günün sonunda yaşamış olduklarını ve kendisine dürüst olacağı yönünde sürekli telkinlerde bulunduğu bir mecra saydığı günlüğünde gerçek duygu ve düşüncelerini paylaşmaktadır. D-503 günlüğünde yazdıkları konusunda dürüst olmaya çalışırken hissettiği baskıyı şöyle ifade etmektedir:

“Aslında bu kayıtta bunlardan söz etmek istemiyordum. Silmek üzereydim ki vazgeçtim, bırakmaya karar verdim. Kayıtlarım duyarlı bir sismograf gibi beynimdeki en önemsiz titreşimlerin eğrisini bile göstermeli. Çünkü bu titreşimler benzer bir olayın habercisi olabiliyor. Ama bu bütünüyle saçma şimdi... Bu bölümü çıkarmalıyım çünkü herşey denetim altında; herhangi bir karışıklık söz konusu olamaz”(1988, 34).

Kimi zaman inşasından sorumlu olduğu uzay gemisi İntegral’in inşaatının gidişatından, kimi zaman da matematiğin, rasyonel bilginin öneminden ve Tek Devlet için yazılan şiirlerin güzelliğinden bahseder. Fakat zaman içerisinde D-503 geçirmekte olduğu değişim ve dönüşüm süreçleriyle birlikte, tutmakta olduğu günlükte, Tek Devlet ve Velinimet’in yüceliğini sorgular nitelikte fikirlere kapıldığını ve I-330’a karşı dizginleyemediği hayranlığını yansıtmaya başlamıştır. Sarsılmaz bir inançla bağlı olduğu Tek Devlet ve onun getirmiş olduğu bilgi odaklı sistemi kapıldığı duygu dalgalanmalarıyla günlüğünde tartışmaya başlamıştır. Günlük bir nevi onun için sırlarını sakladığı bir sandık görevindedir.

Winston için de durum çok farklı değildir, zira Winston’ın da herkesten sakladığı bir günlüğü vardır. Her günün bitişinde evine gittiğinde gizlice günlüğünü sakladığı yerden çıkarır ve o gün propaganda bakanlığında gerçek haber ve belgeler üzerinde yapmış olduğu manipülasyonlardan ve etrafındaki kişilerden, Büyük Birader’e olan nefretinden bahseder. Normalde hiçkimseyle paylaşamayacağı düşüncelerini bu günlükte tutan Winston için günlük tutmanın ne kadar tehlikeli olduğu şöyle ifade edilmektedir:

“Winston birazdan bir günce tutmaya başlayacaktı. Günce tutmak yasadışı değildi (aslında hiçbirşey yasadışı değildi, çünkü artık yasa diye bir şey yoktu), ama fark edilecek olursa Winston’ın ölüm cezasına çarptırılacağı ya da en az yirmi beş yıl zorunlu çalışma kampına gönderileceği kesin sayılırdı”(1984, 30).

Winston her ne kadar günlük tutmanın tehlikelerinden haberdar olsa da kendini bu eylemden alıkoyamamıştır. Var olduğu yeraltında dilden dile yayılan kardeşlik örgütünden, bir isyan hareketinin muhtemelliğinden, ve Julia ile olan münasebetinden bahsetmektedir. Yaşamış olduğu psikolojik baskılardan ve sürdürmekte olduğu sahte yaşamdan o kadar sıkılmıştır ki bu günlüğün bulunmasının onun için yolun sonu anlamına geldiğini bilmesine rağmen, D-503 gibi bu günlüğü tutmaya devam etmiştir.

Özgürlük- Kölelik, Özgürlük-Suç

Distopik türde kurgulanan her iki romanda da toplum açısından en büyük tehdit özgürlük kavramı olarak öne çıkmaktadır. Kişilerin kollektif bir yapı içerisinde hareket etmesi ve bireylerin bağımsız kararlar almaktansa; karar mekanizmasını onları yöneten yapılara bırakması temel zorunluluk olarak görülmektedir. Zamyatin ve Orwell arasında kurulmuş olan ilişkiler ağının önemli bir örneği olarak özgürlük düşüncesi, Biz’de bir suç girişimi olarak algılanmaktadır. Bu durum romanda şu şekilde geçmektedir: “Özgürlük ve suç birbirlerine... Eh bir aeroyla hızı kadar bağlantılıdır. Bir aeronun hızı 0’a indirildiğinde hareket hali yiter;

bir insanın özgürlük hali 0'a indirgendiğindeyse suç işlemez. Gayet açık. İnsanı suçtan arındırmanın tek yolu özgürlüğünden arındırmaktır”(1988: 41). Dolayısıyla, özgürlüğün beraberinde suçu da getirdiği, rasyonel ve akla uygun bir olgu olmadığı ve nihayetinde hayatın temel motivasyonu olarak görülen mutluluk olgusunun önünde büyük bir engel olarak durduğu kanıksanmıştır. Bu durum romanda Adem ile Havva'nın hikayesi örneğinde şöyle anlatılmaktadır:

“Cennetle ilgili şu iki efsane... O bizim hakkımızda, tam bugünle ilgili. Evet! Bir düşün. Cennet'teki o iki kişi... Onlara seçenek sunulmuştu: özgürlükten yoksun mutluluk veya mutluluktan yoksun özgürlük. O kadar. Avanaklar özgürlüğü seçti. Ya sonra? Sonra çağlar boyunca zincirlerini özlediler (1988: 68).

Öyle ki hayal gücü Biz'de sara hastalığının bir biçimi olarak görülmekte, ve ona kapılan insanlar bir ruh hastalığına yakalanmış sayılmaktadır (1988: 22). D-503'ün sürekli geçmişe atıfta bulunarak eleştirdiği atalarının yaratıcılığı müzik alanında kendini göstermektedir, ve bu müzik de ilkel bulunmaktadır. Yaratıcılık sadece Tek Devlet'i yüceltmek için yazılan şiirlerde serbesttir.

Yine aynı şekilde Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'de “Özgürlük köleliktir” özlü sözünde özgür düşünce tehlikeli bulunmuş ve bireyi hataya düşüren temel motivasyon olduğu gösterilmektedir. Orwell'ın bu bağlamda kullanmış olduğu sloganın Biz'de kullanılan sloganlarla benzer bir dünyadan çıktığını söylemek çok iddialı olmasa gerek, zira iki yazarın da oluşturmak istedikleri iklim özgürlük düşüncesinin yok oluşunu gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Bu çalışma ile metinlerarası referanslar kurularak Biz ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört arasındaki temel ilişkiler ağı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Orwell'ın eserini yazarken Zamyatin'in eserinden ciddi bir şekilde etkilenmiş olduğu ve kendi romanını bu şekilde kurguladığı gözlemlenmiştir. Metinlerarasılık kavramının fikir babası olarak adlandırılabilir olan Bakhtin ve bu kavramı ilk defa kullanan Kristeva'nın görüşleri bu iki eserde oldukça gözlemlenebilir bir noktadadır.

Romanların ana karakterleri olan Winston ve D-503'ün başlı başına iki metin arasındaki en belirgin benzerlik olduğunu söylemek mümkündür. Birbirine benzer şekilde despot yönetimlerin baskısını hisseden bu iki karakter muhtemel bir devrim düşüncesine kapılarak kendi trajik sonlarını hazırlamışlardır. Bir romanda kullanılan birçok imge diğer romanda da ya başka bir adla yada çok benzer adlandırmalarla yer almaktadır.

Bu benzerlikler arasında başlıca olanlar kahramanların gizlendikleri antik evler, birey olarak değil de sayı ve yoldaş olarak adlandırılmaları, 1-503 ve Julia'nın devrim ateşleyicisi görevini götmeleri, Velinimet ve Büyük Birader adlı gücün tek sahipleri, hem Winston'un hem de D-503'ün günlük tutmaları ve bu günlüklerde sistematik olarak baskılanmış gerçek düşüncelerini ve duygularını paylaşmaları, cinselliğin toplum açısından tehdit olarak kabul edilip kontrol altına alınma ihtiyacı ve sadece çoğalma amaçlı başvurulması, toplumu gözetlemek adına oluşturulan tele-ekranlar ve camdan binalar, ve totaliter yapılar tarafından üretilen ve oldukça sorgulanabilir olan özgürlük karşıtı eksenli sloganlar.

Tüm bunlar ve benzeri birkaç örnek daha hesaba katıldığında, Yevgeny Zamyatin'in kendinden sonra gelen distopik türde yazan Orwell, Huxley ve daha pek çok yazarı derinden etkilediğini, ve bu yazarların sistemli bir şekilde rejim, parti yada totaliter bir yapı tarafından

baskılanan insanın hür iradesinin güce karşı olan ve çoğu kere yenilgiyle sonuçlansa da umut ışığı da yansıtan mücadelesini karanlık bir gelecek tasavvuru ile yansıttıklarını iddia etmek yerinde olacaktır. Özellikle Biz ve Bin Dokuz Yüz Seksen Dört kendi kültürel ve ulusal sınırlarını aşarak, karanlık gelecek tasavvurlarıyla dünya çapında tanınır olmuşlardır ve muhtemelen gelecekte de okunması ve incelenmesi çok kıymetli iki eser olarak yerlerini koruyacaklardır.

KAYNAKÇA

- Allen, Graham (2000). *Intertextuality*. New York, NY: Routledge
- Bakhtin, M.M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*, V.W. McGee (trans.), C. Emerson and M. Holquist (eds), Austin: TX, University of Texas Press
- (1984). *Problems of Dostoyevsky's Poetics*, C. Emerson (trans. and ed.), Minneapolis, MN: University of Minnesota Press
- Barthes, Roland (1977). *Images-Music-Text*. Stephen Heath (trans.) London: UK, Fontana
- Connors, James (1975). *Zamyatin's We and the Genesis of 1984*. *Modern Fiction Studies*; Spring 1975; 21, 1; Periodicals Archive Online pg. 107
- Foucault, Michel (1979). *The Discipline and Punish, The Birth of Prison*, Translated from Alan Sheridan, New York, NY: Vintage Books, A Division of Random House Inc
- Freud, Sigmund (2004). *Mass Psychology and Other Writings*, (Translated by J.A. Underwood with an Introduction by Jacqueline Rose), London, UK: Penguin Books
- Goldstaub, Dianne Sattinger (1994) *Zamyatin's "Tame Dreamer" and the Conception of D-503*.
- Horan, Thomas (2006). *Sexual Revolutions Desire as Redemption in the Twentieth-Century Dystopian Novel*. ProQuest Information and Learning Company 300 North Zeeb Road P.O. Box 1346 Ann Arbor, MI 48106-1346
- (2007). *Revolutions from the Waist Downwards: Desire as Rebellion In Yevgeny Zamyatin's We, George Orwell's 1984 and Aldous Huxley's Brave New World*. *Extrapolation* (pre-2012); Summer 2007; 48, 2; ProQuest Central pg. 314
- Hutchings, William (1981) *Structure and Design in a Soviet Dystopia: H. G. Wells, Constructivism, and Yevgeny Zamyatin's "We"* *Journal of Modern Literature*; Jan 1, 1981; 9, 1; Periodicals Archive Online pg. 81
- Mathison, Robyn E. Stanley (2008) *Politics, Literature and Consciousness: George Orwell's Oeuvre; A Displacement Influenced by Satirical Allegory and Ironic Narrative Structure*. ProQuest LLC 789 E. Eisenhower Parkway PO Box 1346 Ann Arbor, MI 48106-1346
- Orwell, George (1984). *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*. (trans.by Celal Üster) İstanbul,TR: Can Sanat Yayınları
- Richards, D. (1961). *Four Utopias*. *Slavonic and East European Review*; Dec 1; 40, 94; Periodicals Archive Online pg. 220
- Sandomirsky, Vera (1951). *Sex in the Soviet Union*. *The Russian Review*, Vol. 10, No. 3 (Jul., 1951), pp. 199-209

Saussure, Ferdinand de (1974). *Course in General Linguistics*. Wade Baskin (trans.), Jonathan Culler (intro.), Charles Bally, Albert Sechehaye, in collaboration with Albert Reidlinger (eds), Fontana, London.

The Slavic and East European Journal, Vol. 38, No. 2 (Summer, 1994), pp. 342-354 Gurewich, David (1988). Zamyatin a Heretic for All Times. *The New Criterion*; Dec 1, 1988; 7, 4; Periodicals Archive Online pg. 21

Wegner, Phillip Edward (1993) *Horizons of Future Worlds, Borders of Present States: Utopian Narratives, History, and the Nation*. University Microfilms International A Bell & Howell Information Company. 300 North Zeeb Road. Ann Arbor. MI 48106-1346 USA 313/761-4700800/521-0600

Zamyatin, Yevgeny (1988). *Biz*. (trans. by Füsün Tülek from Bernard Guilbert Guerny, We) İstanbul, TR: Ayrıntı Yayınları